

EĞİTİM
yayınevi

**FLÜT İCRACILARININ
TON PROBLEMLERİ
VE MARCEL MOYSE'UN
“DE LA SONORITE”
BAŞLIKLİ KİTABINA KISA BİR BAKIŞ**

Prof. Cem Önerürk

**FLÜT İCRACILARININ TON PROBLEMLERİ
VE MARCEL MOYSE'UN
“DE LA SONORITE”
BAŞLIKLİ KİTABINA KISA BİR BAKIŞ**

Prof. Cem Önerürk

EĞİTİM
yayınevi

**FLÜT İCRACILARININ TON PROBLEMLERİ VE MARCEL MOYSE'UN
"DE LA SONORITE" BAŞLIKLİ KİTABINA KISA BİR BAKIŞ**

Prof. Cem Önerürk

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydođan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-8341-65-2

1. Baskı, Ağustos 2022

Kütüphane Kimlik Kartı

**FLÜT İCRACILARININ TON PROBLEMLERİ VE MARCEL MOYSE'UN
"DE LA SONORITE" BAŞLIKLİ KİTABINA KISA BİR BAKIŞ**

Prof. Cem Önerürk

20 s., 210x297 mm

Kaynakça yok, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-8341-65-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

*Her sabah bıkmadan ses egzersizleri yapmama yardım eden sevgili
Stiliana Stavreva'ya derin şükranlarımı sunarım..*

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Giriş	9
Güzel Ton Nedir?.....	10
1. Boğaz.....	13
2. Dil	14
3. Diş	14
4. Dudaklar.....	14
De La Sonorite – Marcel Moyse.....	15
Son Söz	20

Önsöz

Flütü diğer üflemeli enstrümanlarla kıyasladığımızda ses üretimi için ağızlık veya kamışa ihtiyaç duymadığını fark etmişsinizdir. Ses kalitesi ve tınısal değişim için dudak ucunda yarattığımız deliğin kontrolü flüt icrasının olmazsa olmazıdır. Bu kitapta edinmiş olduğum bilgileri objektif bir şekilde anlatmaya ve siz değerli okurları bilgilendirmeye çalışacağım. Umarım görüş ve tavsiyeler sanat yaşamınız boyunca faydalı olur.

Giriş

Flüt metotlarını incelediğimizde en çok egzersiz yazılan konulardan birinin, ton ve ses çalışma kitapları olduğu hemen gözümüze çarpar. Belki de bunun nedeni, flüt icracılarının en sık karşılaştığı sorunun ton kalitesi olmasıdır. Her sabah uyandığınızda farklı bir ton kalitesi ile uyanmak, konser öncesi seslerin bozulması, dün gecelere kadar çalışıp sabah flütü açtığınızda size ait olmayan bir ton kalitesi ile karşılaşmanız.. Bu satırları okurken bana hak verip başınızı salladığınızı hayal etmekteyim. Bunun nedeni yalnız olmmanız.

20 senelik öğretmenlik serüvenimde çok sayıda öğrencim de aynı sorunlardan müzdarip oldu ve çözüm yöntemleri üzerinden çalıştık. Özellikle günde 5-6 saat flüt çalışıp yarın nasıl bir ses ile karşılayacağınızın bilinmezliği, sanat hayatınızın en büyük mutsuzluklarından biri olabilir. Nereden mi biliyorum? Aynı hataları ben de yaptım!

Bu kitabı okuduğunuzda hayatınız değişmeyecek fakat flüt çalışmalarınızın ve siz değerli müzisyenlerin konuya yaklaşımının değişeceğine eminim. Kitap içerisinde saygın flüt eğitimcilerinden Marcel Moyse'un "DE LA SONORITE" isimli kitabında yer alan ses egzersizlerini inceleyip, farklı bir bakış açısıyla yeniden yorumlayacağım. En büyük yanlışlardan biri olan "Bugün kaç saat flüt çalıştın?" sorusunu "Bugün flüt çalışman nasıldı?" sorusu ile değiştirip, hayat boyu kaliteli tona sahip olmak için gerekli bilgileri işleyip, tavsiyeler vermeye çalışacağım.

Kitapta bulunan tavsiyelerin daha rahat anlaşılabilmesi için, hayali bir öğrenci ile derslerimizden karelere örnekler vereceğim. Umarım kitap sizlere ya da yetiştirmekte olduğunuz öğrencilere faydalı bir başucu kitabı olur.

Güzel Ton Nedir?

Benim ile yüz yüze çalışanlar bilir. Bana ilk kez flüt icra ettiklerinde onları 2-3 dakika boyunca sessizce dinlerim. Onlar kuşku ile gözlerime bakarken benim aslında yaptığım tek bir şey vardır, o da ton kalitesi ve tınısal zenginliklerini anlamak. Peki nedir bu “ton”. Her bireyin kendine ait bir ses tonu olması gibi biz flütistlerin ve diğer icracıların da kendilerine ait bir ses rengi vardır. Bu gerçekten kişiye özel ve çok kıymetlidir.

“Güzel” sözcüğünü bu noktada daha detaylı incelemek isterim. Çoğu yabancı kaynağı incelediğimizde “beautiful tone” (güzel ton) irdelenmiş, yüzlerce sayfa yazılar ve fikirler yazılmıştır.

Güzel ton aslında iyi ve kaliteliye yapılan bir atıftır. Benim değerli öğretmenlerim her zaman “ton kalitesine dikkat et!” , “Güzel ton ile çal!” diye beni uyardıklarında temiz ve saf bir flüt sesi yaratmamı istemişlerdir. Temiz dediğimiz zaman, nefes ve çeşitli “püfürtü” seslerinden uzak, tonun merkezini net olarak duyabildiğimiz bir tınısal renkten bahsetmekteyim. Güzel ton ne midir? Bana göre güzel ton diye bir şey yoktur! Evet gerçekten samimiyim..

Benimle yüz yüze flüt çalışan öğrencime geri dönelim. Onu dinledikten sonra ilk sorduğum soru “Neden flüt çalışıyorsun?” olur genelde. Genel olarak hızlı bir yanıt alamam. Hatta derin düşüncelere dalan pek çok öğrencim olmuştur. Dile kolay, 10-15 sene flüt çalışmış, hem de günde 4-5 saat, tatil yok.. İlk soru hep şaşırtır. Uzun uzun düşündükten sonra çoğunlukla cevap “sevdiğim için” olmuştur. Ben de hemen hızlıca, “hayır, sevdiğin için yapıyorsan bu hobi olur” demişimdir. Sen bana hobini sergilemeye mi geldin?” demişimdir. Çoğu flütist o anda kendine çeki düzen verir ve hemen yanıtlar, “Hayır ben profesyonel olmak istiyorum, meslek olarak bu işi yapmak istiyorum” diye yanıtlar. Ben de yüzümde küçük bir tebessümle “O zaman söyle, neden flüt çalışıyorsun?” diye tekrar sorarım.

Genel olarak uzun bir düşünme zamanının sonunda “müzik yapmak için” cevabını buluruz. Flüt sadece bir amaç. Mesleğimiz müzisyenlik. Müzik yapmak o noktadan sonra bir meslektir ve bu işin de diğer bütün alanlarda olduğu gibi pek çok kuralı ve dikkat edilmesi gereken noktaları var. Nasıl annemiz, babamız, kardeşimiz her sabah işe gidiyorsa bizler de aynı ciddiyetle flüt çalışırız. Eğer dikkatli olmazsak işimizden bile kovulabiliriz!

Evet biliyorum, sanat icra etmek dünyadaki en özel mesleklerden biri. Fakat benim tanıştığım dünyanın en önde gelen müzisyenleri bu işi zevk için yapmıyorlar ama kaliteli yaptıkları için bu işten zevk alıyorlar. Bu nokta bana göre en önemli kırılma noktası. Çok disiplinli çalışıp bu işte zirveye çıkıyorlar, zirveden olan müzisyenler konserlere davet ediliyorlar, sanatlarını icra edip diğer insanlarla paylaşınca mutlu olup bu işten zevk alıyorlar. Bizler müzisyeniz ve bu iş belki de en yıpratıcı ve zorlu çalışmalar gerektiren ama dışarıdan çok eğlenceli gözükten mesleklerden biri. Bir işi sevmenin, o işin kaliteli yapılması ile mümkün olduğu düşüncesi aslında bütün meslek gruplarında karşımıza çıkan bir gerçektir.

Konumuza geri dönecek olursak, güzel ton mesleğimizi daha iyi sergilememiz için olmazsa olmaz bir yapı taşıdır. Müzik kulağa hitap eden, dinleyicilerin sadece ses ve tınısal özelliklere odaklandıkları bir alandır. Bu nedenle dinleyicileri en çok etkileyen unsura "ton güzelliğine" büyük önem vermemiz düşüncesindeyim.

Ders yaptığım "hayali" öğrencim mesleğini güzel bir tonla icra etmesi gerekliliğini algıladıktan sonra, "peki sizce tonum nasıl?" diye sorar. Yukarıda da belirttiğim gibi iyi veya kötü ton yoktur ama ton renkleri vardır. Bunu ilk başta algılamak zor olsa da flütüm ile verdiğim kısa örneklerle öğrencimin konuyu daha rahat algılamasını sağladım. Bu nasıl mı mümkün oluyor? Tabii ki iyi ve kötü ton ile örnekler vererek. Çok net ve odaklı bir sestem, bol püfütülü bir tona geçerek, çeşitli flütçülerin ses renklerini taklit ederek vb. cambazlıklarla aslında öğrencimin aklını karıştırdım.

Aklı iyice karışan öğrencim "peki hangisi güzel ton, hangisi ile çalmam lazım?" diye sorar. İşte gelmeye çalıştığım nokta burası! "Güzel ton diye bir şey yok!" diye cevap veririm. Senelerce güzel sözcüğünü duyarak çalışmış öğrencimin, güzel konusunda yaratmış olduğu algıyı çökertmek için en zor ve en gerekli noktası.

Bu noktada sık yapılan yanlışlardan biri, başka bir flütiste benzeme çabasıdır. Dünya çapında ün yapmış, her ülkede konserleri olan, çok sayıda albümleri bulunan bir sanatçı gibi kim flüt icra etmek istemez? Ama taklit etmeye çalışırken işin özünü anlamadan yapılan her benzeme hareketi ne yazık ki hüsrana sonuclanır. Öğrencilerime bu durum için çok güzel bir örnek vermekteyim. Dünyaca ünlü bir sinema sanatçısı düşünün. En son yayınlanan filminde bir sahnede yüzüne uygulanan makyaja bayıldınız. Siz de ona benzemek istiyorsunuz. Hemen makyaj malzemelerini aldınız ve yüzünüzü boyamaya başladınız! Sonuç mu? Sizce? Tabii ki hüsrana. Öncelikle makyaj malzemelerinin ne işe yaradığını, dinamiklerini ve nasıl çalıştığını anlamamız lazım. Sonrasında sabırlı ama küçük denemelerle ustalaşabilirsiniz.

Aslında çoğu meslek için aynı durum söz konusu. Mühendislerin, doktorların ve buna benzer pek çok meslek grubunun ne kadar zorlu bir eğitimden geçtiklerini hepimiz biliriz. Bu zorluk kavramı o işin detaylarını iyice öğrenmeden mezun olamadığımız gerçeğine dayanmaktadır. Bunun yanı sıra inşaat etmiş olduğunuz bina çökebilir veya ameliyat masasında bulunan hasta hayatını kaybedebilir. Ciddi sorumluluklar değil mi? "Yanlış bir notadan kim ölmüş?" diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Bu sorunun cevabı belli, kimse ölmemiş ama müzik dünyası rekabetin en üst düzeyde olduğu ve hata affetmeyen bir meslek.

Peki bu kadar mükemmeliyetçi olup, sağlıklı bir şekilde işinizi icra etmek mümkün mü? Elbette mümkün. Çoğu zaman benimle görüşmeye gelen öğrenciler kendilerini ve flüt icralarını sorgulamış, çözüm arayışında olan, bazı konularda cevaplara ulaşmış ama o cevapları birbirine bağlayamayanlardan oluşmaktadır.

Hayali öğrencime ve dersimize geri dönecek olursak, ben bu noktada tek bir nota üzerinden bütün sistemi anlatmayı tercih etmekteyim. Genel olarak bu nota flütün 2. oktav "Do" notası oluyor. Bunun nedeni bütün oktavların ortasında en rahat çıkan seslerden biri olması. Tek bir nota üzerinden flüt icrası, ton renkleri ve oluşabilecek

sorunları anlatıp, icracının farkındalığını arttırmak en önemli odak noktam. Bu öğretinin en büyük sorunsalı, yarın konseri olan ya da haftaya seçmelere girecek flütistlerin tek bir notaya bu kadar uzun zaman ayıramayacak olmalarıdır.

Ne yazık ki daha kitabın başında bir yol ayrımına ulaşmış bulunuyoruz. Bu işe zaman ayırabilir misiniz? Yoksa alışkanlıklarınızı sorgulamadan flüt icrasına devam mı? Benim ile çalışmaya gelen flütistlere ilk ricam “lütfen sabret” oluyor. Sabır ve zaman gibi konularla ilgili anlaşma sağlayamadığımız durumlarda ertelemek, en erdemli karar olmakta. Yıllardır süregelen hata ve refleksleri çok kısa bir süre ve düzensiz derslerle düzeltmek çok gerçekçi değildir. Tabii ki bu karşımdaki icracının birikimi ve bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu çalışmalarla ilgili değişkenlik gösterse de, temel noktalarda hem fikir olup öğretilenleri içselleştirmek belli bir süreyi gerektirmektedir.

Tek nota ile başlayan farkındalık arayışlarımızı, bugüne kadar sorgulanmamış detaylar ile cevaplandırırız. Bir nevi “flüterapi” şeklinde geçen derslerimiz, detaylarda oluşan sorunları bulmamıza ve nelere neden olduğunu anlamamıza yardım etmektedir. Konu neydi? Aaa evet! “Güzel ton.” Öyle bir şey yoktu değil mi? Evet gerçekten yok. İşte bu terapi seansları bunu algılamamız için en önemli süreci oluşturuyor. Tek nota üzerinden yola çıkarak dudak, boğaz, dil ve diş ile ilgili bütün noktalara değinip, doğru nefes alma, diyafram kullanımı vb. pek çok kültleşmiş konunun gerçek etkileri hakkında düşünme fırsatı buluyoruz.

Benim en zorda kaldığım nokta, kısa zaman sonra belli eserleri seslendirme zorunluluğu. Ben bu çalışmalarını yaptırırken çoğu icracının zamana ihtiyacı oluyor fakat bir sınav veya konser için tek notadan, binlerce arka arkaya çalınan notaya geçme sürecinin yavaş yavaş arttırılması gerekmekte. Bu nedenle sabır ve zaman bu işin anahtarı. Zaman ve sabır konusunda anlaştıysak şu sorunun zamanı geldi. Güzel ton önemli değil mi? Çok önemli! Peki kaliteli İcra?

Ben müzisyenliğin çok kapsayıcı ve pek çok detay ile mükemmelleştiğini düşünmekteyim. Evet en baştan beri belirttiğim gibi güzel ton diye bir şey yok. Az sonra daha detaylı anlatacağım fakat kaliteli icra var ve evrensel bir gerçek. Kelime oyunu yapmıyorum. Güzel ton diye adlandırdığımız kavram aslında sizin veya öğretmeninizin kafanızda yarattığı bir algı. İyi niyetli oluşturulan bu algı, iyi bir icracıyı taklit etme girişimlerinde takılı kalabileceğimiz tehlikeli bir konu. Günümüzde kayıt teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sayesinde artık her sanatçıyı en ince ayrıntısına kadar dinleme şansına sahibiz. Dünya genelinde gerçekleştirilen yarışmalarda eski dönemdeki gibi sadece doğru nota çalmak artık bizlere ödüller kazandırmamakta. Geçtiğimiz dönemlerde doğru notaları kusursuz bir teknikle sergilemek büyük bir meziyet olarak görülse de günümüzde pek çok sanatçı ve akademisyen ses renkleri ve stil özellikleri gibi müzikal anlatımı etkileyen konulara önem göstermektedir. Tek bir ton ve ses rengine odaklanmak bu noktada biz icracıları limitlemekte ve renkliliği ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle icra ettiğimiz her sesi ve notayı farklı şekillerde icra etme kabiliyetine sahip olmalıyız.

Söz konusu nedenlerden dolayı çalışmaya başladığımız 2. oktav "Do" notasını anlayıp pekiştirdikten sonra "Do" diyez notasına geçeriz. "Do" diyez aslında bir perde hariç diğer bütün perdelerin açık olduğu eşsiz bir notadır. Hiç bir yardımcı perdesi bulunmadığı için bütün flütlerde tiz olan bu nota, tamamen hava yönü ve dudak pozisyonu ile ayarlanarak elde edilir. Hadi güzel tona geri dönelim. Flütten hava fısırtıları çıkmadan doğru entonasyonla üretilen bir "Do" diyez. Mükemmel! Değil mi? Peki filmi biraz ileri alırsak?

Günümüz bestecilerinin eserlerini sık seslendiren biri olarak pek çok flüt tekniği ve tını çeşitliliğine tanık olmuştum. Günümüz bestecileri klasik yazımdan farklı olarak, eserlerinde yukarıda belirttiğim "Do" diyezi iki koma pes ve ney-kaval benzeri bir fısırtılı ton rengi ile icra etmemi isteyebilir, nota üzerine yazdıkları performans notları ile bunu zorunlu hale getirebilirler. Peki senelerdir üzerinde çalıştığımız güzel tona ne oldu? Bu eserde bulunan özel istekleri yerine getirirsek kalitesiz bir müzisyen mi oluruz?

Güzel ton yoktur söyleyimde "ton" kavramından çok "güzel" konusunu sorgulamaktayım. "Kaliteli müzisyen" kavramına sonuna kadar katıldığımı yukarıda belirtmiştim ve kaliteli müzisyenlerin istenilen her rengi ve tınıyı icra edebilme yetisine sahip olduğu görüşündeyim. Fakat biz özellikle flütistlerin güzel ton konusunda oluşturdukları algı ve her eseri aynı ses rengi ve tınısal özelliklerle icra etmesi bu kitabın en önemli sorunsalıdır.

Günümüz bestecisinin talep ettiği özelliklerde oluşturulan ton renkleri 18.yy bestecisinin talep ettiklerinden çok farklı olacaktır. Eserlerin belli bölümünde benzer ses renkleri kullanılsa da "güzel ton" kavramı havada kalarak tanımlayıcılığını kaybedecektir.

Hayal ürünü öğrencimiz uzun, stacato, vibratolu veya diğer tınısal özelliklerde notalar icra ederken "güzel ton" kavramından uzaklaşabilir ve hatalar yapabilir. Bu noktada "güzel ton" arayışında oluşabilecek sorunlara odaklanmak isterim.

Doğru bir flüt icrası için farkındalığımızı arttırmamız gereken 4 ana başlık bulunmaktadır. Boğaz, Dil, Diş ve dudak pozisyonu ve konumları.

1. Boğaz

Günümüzde iyi bir müzisyenin en önemli özelliği icrası sırasında gerçekleştirdiği dinamik farklılık olacaktır. Müzik notalarında besteciler tarafından sıkça belirtilen unsurlardan biri nüanslardır. Nüanslar müzik ve icra için vazgeçilmez bir yapı taşıdır. Flütistlerin dudaklarından çıkan hava miktarı nota üzerindeki nüansları icra edebilmemizi sağlar. Dudaklardan çıkan havanın çoğu zaman limitli olmasının nedeni boğazın kapalı olmasıdır. Genel olarak "p-pp" gibi nüanslarda sorun teşkil etmeyen boğaz bölgesi, "f-ff" gibi güçlü ses istenilen bölgelerde ses yüksekliğini limitler ve dinamik farklılığın azalmasına neden olur. Bu sebeple boğazımızdan çıkan havanın çoğalması flüt ve müzik icrasına çok önemli katkılarda bulunacaktır.

Boğazın flüt icrası için bir diğer önemli özelliği ise, bağlı (legato) notalarda geçiş yaparken havayı iyice ısıtmaya yaraması. İki nota arasında boğazımızda yoğunlaştırdığımız sıcak hava ile dudaklarımızdan basınç yapmadan ve ses tınısını bozmadan geçiş yapabiliriz.

2. Dil

Flüt icrasında artikülasyon bağlamında sıkça kullandığımız dilimiz aslında kastan oluşan ileri, geri, sağa ve sola yönlendirebildiğimiz bir organdır. Dilin artikülasyon dışında icra süresince bulunduğu yer çok önemlidir. Çoğu zaman “T” atağı ile başladığımız seslerden sonra dili dil boşluğuna çekmemiz gerekmektedir. Eğer dilimiz önde dişe yakın bir bölgede durursa ses renginde “ssss” benzeri bir ses yaratacaktır. Dilin boğaza doğru geride tutulduğu durumlarda ise boğaz kapanarak yukarıda belirtmiş olduğum sorunlara benzer sorunsallar oluşturacaktır. Dil atak sonrası çene boşluğundaki yerinde, aşağıda durmalıdır. Flütistler, flüt çalmadan ayna karşısında bu büyük kas grubunun nasıl çalıştığını gözlemlemeli ve oluşabilecek yanlış konumlandırmalardan kaçınmalıdırlar.

3. Diş

Dişler hiç bir zaman çene ile sıkıştırılmamalı ağızda küçük bir top varmış gibi azıcık açık tutulmalıdır. Diş yapısı flüt icracılığı için önemlidir. Özellikle dudak yapısını bozan diş bozuklukları tıbbi olarak giderilmeli, düzeltilemeyecek sorunlu durumlarda müzisyen adayları başka alanlara yönlendirilmelidir.

4. Dudaklar

Belki de söz konusu dört başlık içinde en önemli başlık dudaklardır fakat tamamlayıcılık açısından incelendiğinde her başlık kendi içerisinde çok büyük bir öneme sahiptir. Dudaklar ses oluşumu için çok büyük öneme sahiptir. Dudakların fazla sıkılması ve baskılanması veya çok rahat bırakılması ton üzerinde derin etkilere neden olacaktır. Dudaklar fazla sıkıştırıldığı zaman ton rengi daha metalik olacak ve ses büyüklüğü azalacaktır. Eğer dudaklar gevşeyip sesi oluşturan delik büyütülürse, ses yüksekliği artacak fakat ses renginin odağı dağılacak “püffff” ve benzeri efektler ses renginde öne çıkacaktır. Öğrencilerime bu noktada yemek yapmak ile benzerliklerden örnekler veririm. Nasıl yemeğin tuzunu, yağını, sosunu sürekli tadararak kontrol ediyorsak, aynı şekilde ses rengini kontrol edip, dudak ucunda bulunan deliğin büyüklüğü ve küçüklüğü devamlı değiştirilmelidir.

Dudakların bir diğer önemli etkisi ise havanın yönünü değiştirmeleri. Hava yönünün değişimi oktav geçişleri için çok önemlidir. Eğer yön değiştirmeden oktav değiştirmek istenirse tonda basınç sonucu oluşan “bizz” sesleri ve bozulmalar olacaktır. Alt oktavlar aşağı, flüt içine doğru üflenirken tiz notalar karşıya doğru üflenmelidir. Alt oktavlarda dudaklarda oluşturulan delik büyürken tiz notalarda küçülerek yön değiştirilir.

Yukarıda bahsetmiş olduğum başlıklar ilk okumada kolay gibi gözükse de, uygulamada alışla gelmiş refleksleri değiştirmek uzun bir süreç ve devamlı çalışma gereksinimi gerektirmektedir. Bütün detayların anlatıldığı derslerde, yavaş adımlarla alışkanlık haline getirilen yeni bakış açıları ve öğretiler icracının “güzel bir ton” aramasından çok esnekliğini arttırmaya yöneliktir. İcracı ne kadar esnek ve uyumlu olursa, o kadar iyi bir müzisyen ve tınısal renkliliğe sahip olacaktır. Bunun yanı sıra iyi ton arama alışkanlığından kurtularak, kötü ton diye adlandırdığı ses tınlarının sebeplerini anlayarak çözüm yöntemlerini hızlıca uygulayacak, hataların gelişimine katkı sağlamayacaktır.

Kötü ton yoktur kavramı bu öğretinin temelini oluşturmaktadır. Genel olarak biz flütistler dudağımız, boğazımız vb. kas gruplarının doğru çalışmaması nedeniyle her gün değişen bir ses rengi ile karşı karşıya kalırız. Senelerce süren disiplinli çalışmalarda, ses rengini sorgulamadan sadece doğru nota çalmanın getirdiği bu alışkanlıklar uzmanlaştığımız dönemde kaygı ve sorun olarak karşımıza çıkar. Psikolojik olarak da icracıları zorlayan benzeri sorunlar, konser ve sınav gibi performanslar süresince konsantreyi bozarak, icra kalitesini kötü yönde etkiler.

Kitabın başlarında da belirttiğim gibi ses tınısı, biz müzisyenler için en önemli özellik ve müzik yapmanın temel taşlarından biridir. Ton kalitesinin bilinçli bir şekilde oluşturulması, renklilik ve çeşitliliğin artırılması için değişken ton renkleri kullanılması icracının esnekliği ile mümkündür.

De La Sonorite – Marcel Moyse

Belki de dünyanın en ünlü flüt metotlarından biridir. Çoğu zaman öğrenciler ve icracılar tarafından kutsallaştırılmış bir kitap olup, benim için de çok önemli bir yere sahiptir. Bütün egzersiz kitaplarında olduğu gibi bu çalışmalarını ne sıklıkta ve ne kadar uzun süre çalıştığımız değil, nasıl çalıştığımız önem kazanmaktadır. Kitabın bu kısmında flüt icrasında önemli yere sahip "DE LA SONORITE" kitabında bulunan ton egzersizleri ve çalışmalarına odaklanacağım. Egzersizlerin nasıl çalışılması ve nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair kendi fikirlerimi sunacağım.

Dünyanın en ünlü flüt metotlarından biri olması sadece söz de değil, gerçekte hayatta da karşılaştığımız bir hadisedir. Nereye giderseniz gidin, bir müzik okulu veya konser salonu, performans için hazırlık yapan çoğu flütçünün enstrüman kutularını açar açmaz ilk çaldığı o ünlü yarım ses aralıkları. Evet doğru bildiniz. DE LA SONORITE. Kitap başlığının anlamı ses dolgunluğu. Fransızca kökenli bu kitabın yazarı da Fransız. Gelmiş geçmiş en ünlü flüt hocalarından biri olan Marcel Moyse sayısız flüt metodu yayınlamıştır. Kitap ses tekniği ve flüt sanatını anlatıyor. Eserin içinde Fransızca, İngilizce ve Almanca olmak üzere üç dilde egzersizlerin performans notları yer almakta.

Yazar kitapta beş başlığa yer vermiş. İlk başlık bütün oktavlarda ses tınısı ve homojenlik üzerine. İkinci başlıkta ses yoğunluğu ve birinci oktava odaklanılmış. Üçüncü başlıkta ataklar ve bağlı notalar, dördüncü başlık notaların dolgunluğu üzerine. Beşinci bölüm eser icrasında ton renkliliği üzerine odaklanıyor.

En büyük sorunsal kitap boyunca geçen "beautiful tone" kavramı. Nedir bu "güzel ton"? Kitabımın başından beri değindim üzere müzikal esneklik benzeri metotları çalışırken edinmemiz gereken bir özellik. Amacımız flüt çalmayı öğrenmek olmalı, her gün aynı yanlışları yaparak baştan sona metotları çalmak hiç bir işinize yaramadığı gibi uzun vadede size zararlar da verecektir. "Güzel ton" kavramının temiz ve gür bir ton anlamında kullanıldığı, egzersizlerin amaçlarından anlaşılıyor. Peki "güzel ton" yerine "kötü ton" ile icraya ne dersiniz.

Çoğu zaman iyi ve güzeli bulmaya çalışırken yanlışlar yaparak egzersiz kitaplarında kaybolduğumuz bir gerçektir. Yanınızda eğitmeniniz gibi bir kurtarıcı yoksa baştan sona notaları çalmaktan başka bir çareniz kalmaz. Ya kötü örnek de öğrenilebilir dersem?

Örnek olarak aşağıda yer alan birinci egzersize bakalım. (Şekil - 1a) 2. oktav “Si” notası ile başlıyor. Çoğunlukla bu oktav sesleri dudaklardan yön değiştirmek yerine dudakları sıkarak basınçla bulan flütistler, “bızırtılı” bir ses ile bu oktavı üflerler. Yüksek ihtimalle 2. oktav yerine 1. oktav “Si” notası bile flütten çıkabilir. Bunun nedeni dudak ucundan yeterince yön değiştirmeden üflenen havadır. 1. oktav çıktığı zaman öğrencilerin çoğunun verdiği ilk tepki daha fazla basınç yapmak olacaktır. Yukarıda bahsettiğim gibi ses kalitesinde bozulmalara neden olan bu basınç aynı zamanda “ppp-pp” gibi nüansların da icra edilmesini olanaksızlaştırmaktadır. Benim tavsiyem ilk olarak basınçlı ve pis bir ses ile bilinçli olarak bu notanın çalınması. Daha sonra 1. oktav “Si” notası üflenip hava boğazda yuvarlanırken azaltılıp, küçülen dudak deliği ile karşıya doğru üflenen hava ile 2. oktav “Si” notasının üflenmesidir. Söz konusu “güzel ton” elde edilene kadar egzersiz çalışılmamalıdır. Sadece başlangıç notası çalışılmalı, ses kalitesi düzeltilirse egzersizin devamı çalışılmalıdır.

(Şekil - 1a)

Egzersiz çok zekice kurgulanmıştır. İlk ses “güzel ton” ile elde edildikten sonra sesler yarım tonlarla birbirine bağlanarak, geniş aralıkların zorlukları icracıyı rahatsız etmeden çalışılmasına imkan sağlamaktadır. Egzersizler ilerledikçe aralıkların genişlediğini gözlemlemekteyiz. (Şekil - 1b) Flütte kaliteli legato çalışılması gereken bir konudur. Özellikle geniş aralıkların birbirine bağlanması zordur. Geniş aralıklar boğazda bulunan havanın ısıtılıp yuvarlanması ile elde edilir. Boğazınız ne kadar genişlerse hava o kadar ısınır. Isınan hava basınç kaybeder ve dışarı daha yumuşak süzülür. Dudak kontrolü ve küçük delik çok önemlidir. Dudaklar küçük bir delikle karşıya üflerken, dişlere hava

çarpıtılmamalıdır. Egzersizler 60 metronom ile yavaş çalışılır. Bağlı notalar arttıkça tempo hızlandırılabilir.

(Şekil - 1b)

2. bölüm 1. Oktav notaların egzersizleri ile devam eder. (Şekil - 3c) Bu egzersizlerde en beğendiğim nokta, niente(hiçlik) nuanstan "ff" nüansına kadar gerçekleştirilen yükselme ve azalmadır. Bu egzersizlerde 1. oktav notalar aşağıya daha büyük bir delikle üflenmeli, dişlere hava çarpmamalı, boğaz açık olmalıdır. Her zaman olduğu gibi ton kalitesi tatmin edici hale gelene kadar ilk nota çalışılmalıdır. Eğer ton kalitesi bozulursa, en baştan tekrar çalışmak faydalı olacaktır. Ben bu egzersizleri üst oktavlarda da çalıştırmaktayım. Bu egzersiz mutlaka akort aleti(tüner) ile beraber çalışılmalıdır.

A.L. 18166

(Şekil - 1c)

3. bölüm kitabın en önemli ve detaylı çalışmalarını içermektedir. Yarım ton notaların git gide genişleyerek büyümesi ve sonrasında alt oktavlarında aynı şekilde geniş aralıklarla çalıştırılması, esnek dudaklar ve kaslar için çok faydalıdır. Moyses bu egzersizlerin 4 farklı şekilde çalışılmasını önermiştir.

(Şekil - 1d)

1. egzersizde stacato olarak ses kalitesi bozulmadan sesleri dil ile artiküle ederek çalışmak gerekmektedir. (Şekil - 1e) "T" ile atak yaparken dilin atak sonrası dış etrafında kalması tonu bozacaktır. Genel olarak atak sonrasında dudak deliğinin büyümesi sonrası ton kalitesi bozulacaktır. İcra edilirken dudak deliğine dikkat edilmesi tavsiye edilir.

(Şekil - 1e)

2. Egzersiz ve 3. Egzersiz birbirlerine çok benzerler. (Şekil - 1f) Burada amaç cümle sonu çalışmaktır. Cümle sonralı icra edilirken flütün yapısı nedeniyle pesleşir. Bu pesleşmeyi önlemek için dudakımızın ucu ile nüans azaldıkça yönü karşıya çevirmeliyiz. Küçük delik ve yön değişimi cümle sonları için olmazsa olmazdır. 2. ve 3. egzersizler akort aleti ile çalışılmalıdır. Dudak delik yönü akort aletine göre ayarlanmalıdır.

(Şekil - 1f)

3. bölümün 4. egzersizi çok geniş aralıklı notaların bağlı olarak çalınması üzerine kurgulanmıştır. (Şekil - 1g) Öğrenciler genellikle bu egzersizi çalışırken dudak deliğini dağıtarak ton kalitesini bozarlar. Ton kalitesini bozmamak için küçük delik korunmalı ve aralıklar icra edilirken yön hızlı bir şekilde değiştirilmelidir. Ben bu egzersizleri "pp" nüansı ile çalıştırmaktayım.

(Şekil - 1g)

Kitabın 4. Bölümü dinamik çeşitliliği arttırmak üzerine kurgulanmıştır. "pp-ff" arası nüanslarda çalışılan egzersiz mutlaka akort aleti ile çalışılmalıdır. (Şekil - 1h) Flütün yapısı gereği "pp" nüanslar pes "ff" bölümler ise tiz olacaktır. Amaç hepsini tam merkezde, doğru entonasyon ile çalmaktır. Moyse performans notlarında forte nüanstı azalarak "pp" nüanslara doğru çalışmanın dudaklara zarar verdiğini söylemiştir. Ben bu fikre katılmıyorum ve öğrencilerime her iki yönde bu egzersizleri çalıştırıyorum.

(Şekil - 1h)

5. bölümde Moyse'un kendi seçtiği müzikal pasajlara yer verilmiş, nefes ve müzikal seçimleri anlatılmıştır. Bu bölüm günlük çalışmalar için değil, fikir ve müzikal ifadeye ayrılmıştır.

Son Söz

Bu kitapta yer alan bilgiler benim kendi deneyimlerime ve tecrübelerime dayanmaktadır. Çalışılan egzersiz veya eser ne olursa olsun, en önemlisi doğru şekilde çalışmaktır. Bu kitapta örnek verdiğim gibi bütün eserler tek bir nota ile başlayıp, tek bir nota ile bitmektedir. Çoğu zaman çalınan zorlu teknik pasajlar, icracının önceliği olması gereken ton algısını ikinci plana atmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda oluşan sorunlar refleks haline gelerek icracının performansını kötü yönde etkilemeye başlamaktadır. Benim önerim kötü veya eksik icra yapılacağı zamanlarda tempoyu yavaşlatarak, notaları tek tek temizlemek, icra edilen pasajlar kolaylaşmaya başladıkça hızlanmaktır. “Güzel ton” ifadesinin altının iyice doldurulup, bütün egzersizlerin doğru ton tekniği ve müzikalite ile yorumlanması müzikal anlatımı güçlendirecek, icranın kalitesini yükseltecektir.